

Knjigo bi še izdatneje pohvalil, ko bi vedel, da jo potem kdo vzame v roke. — Kajti, kdo se vobče briga za angleško književnost? Pač! V dnevnikih, v revijah čitamo večkrat kak prevod, no, in Shakespeare nam že skoraj ni več Anglež! Kdor bere Scotta, Dickensa, Byrona, Marryata, ta se tudi kaj malo briga za to, da so bili ti možje Angleži. In vedno še nedosežni Robinson — kateri dečak misli na njegov angleški izvirnik (1. izdaja l. 1719)? In moderen kritik, ki se opira na Ruskina, čisto pozabi, da je to Anglež; o starem Carlylu niti ne govorim. — Ko bi tako nekoliko pregledali velike literature in svojo literaturico, bi naleteli zdajpa-zdaj na kakega Angleža in naposled bi nas zanimalo, izvedeti kaj več o možeh in o knjigah, ki so toli slavne, da so prikoračile do nas. V to nam je dobro došla Dukatova knjiga, pisana strokovnjaško in vendar zanimivo, natančna v podatkih in spretno ozaljšana z lepimi prevodi izvirnikov; že zbiranje teh prevodov pomeni kulturno delo.

Ne vem, po kakih virih je pisatelj sestavljal svojo knjigo, ker jih ni — zakaj ne? — navedel; a kjer sem kaj potipal, povsod sem našel natančnost. Morda bi bilo dobro, ko bi se bil pisatelj ravnal še bolj po tendenci, ki leži v naslovu „Slike“, omejevši še nekatere podrobnosti in ne računajoč na — angleške bralce; staro dobo bi n. pr. smel brez škode nad polovico skrajšati. Sicer pa je bolje preveč temeljitosti kakor premalo. — Tudi s splošnega vidika je knjiga važna, kažoč, da ima narod trgovcev literaturo, ki je v več ozirih prva in največja na svetu.

Dr. Jos. Tominšek.

Ante Petravić: Studije i portreti. Zagreb. 1905. — K 3. — Trinajst temeljitih literarnih študij je ponatisnjenih pod gorenjim naslovom. Izraz „študije“ je tu umesten, ker pisatelj sega res zelo v globino in širino; s sigurno roko in z vajenim očesom določuje obzorje pisateljem, ki jim je posvetil svoj trud. To mu je mogoče spričo njegovega obsežnega literarnega znanja v modernih književnostih, posebno v italijanski, a tudi v francoski. — Med članki so nekateri splošno zanimivi, n. pr. „O plagijatu ili književnoj kradji“; za hrvaško slovstvo važne so „Razvitak pjesništva u Dalmaciji od početka 19. vijeka do smrti Pavlinovića i Despota“, monografije o Velimiru Deželiću, o Josipu Milakoviću, o Iovanu Hraniloviću i. dr.

Za Slovence je knjiga pomembna, ker je v njej najobširnejša in najboljša študija o našem — Simonu Gregorčiču (str. 173—193). Študija je res tako spretno pisana in v rezultatih toliko resnična, da bi obžalovali, ker ni pisana v slovenskem jeziku, ko bi ne bila pisana v hrvaškem. Nekateri stavki se glase kakor trdno utemeljene formule: „Gregorčičeva poezija je pretežno patriotična“ (str. 174, 181), „V pepelnični noči“ je Gregorčičeva najlepša rodoljubna pjesma“. Oboje je res! „Gregorčič znade uvijek naći sliku u prirodi, iz koje će on izkresati po koji patriotički motiv“ — res je to. „Ovakvi su pjesnici osobito ljubimci mladosti“ (182); pa ta vdanost domovini, „to neprestano pjevanje o svojoj Sloveniji, doista ne može Gregorčiču podati velikoga mjesta u svjetskoj književnosti —“ tudi to je res. — Da je Slovencem Gregorčič to, kar je Hrvatom Šenoa, to tudi velja, kolikor je sploh mogoče primerjati lirika z romancierjem. — Gregorčič je v patriotskih pesmih optimist, a „u drugim pjesmama, osobito, kada pjeva o životu i vlastitim utiscima i doživljajima“, pesimist, to bi stalo, ako namesto pesimist pravimo: melanholist. Da se Petraviću „pjesme ovoga smjera ne svidjaju onoliko, koliko one patriotične,“ to je pač res, ker avtorju moramo verjeti; a za svojo osebo izjavljam baš nasprotno, da mi ugajajo pesmi te subjektivne smeri še mnogo, mnogo bolj kakor

patriotske; v njih je srčna kri, v onih šampanjec. Pozitivno sodbo (str. 173): „Gregorčič kao pjesnik bez kak sumnje zauzmlje prvo mjesto kod Slovenaca. To mu Slovenci svi bez razlike priznaju“ — to sodbo beležim z opazko, da se izmed naših pesnikov smatra in je smatral pač vsak „količkaj“-pesnik za prvomestnika vsaj v svojem žanru, a kritiki bi Gregorčiču in njegovemu žanru priznali brez ugovora prvenstvo, ko bi sploh kdaj prišlo do pesniškega taksametra.

Dr. Jos. Tominšek.

Popović Pavle: Pripovetka o devojci bez ruku. Studija iz srpske i jugoslovenske književnosti. Nagradjeno iz fonda dr.-a Ljubomira Radivojevića. Beograd (Srpska kraljevska akademija). 1905. 123 str. Cena 2 dinara.

Nesrečna in preganjana deklica, slična Genofefi, Grizeldi itd., je junakinja pripovedek, ki jih analizuje pisatelj v tej knjigi. Cesar hoče svojo hčer za ženo, a deklica si raje odseče roke, nego da bi s svojo lepoto bila kriva rodoskrumbe. V nekaterih pripovedkah stori deklica to radi mržnje mačehine. O taki deklici brez rok nahajamo pripovedke skoro v vseh srednjeveških evropskih literaturah, a jugoslovenske doslej v tem oziru niso bile obdelane. Pavle Popović, profesor na vseučilišču belgradskem, je v tem svojem najnovejšem opisu zbral in prebral, kar je o tej snovi mogel najti v jugoslovanski, osobito srbski literaturi. Tudi Slovenci smo zastopani v njegovem delu (str. 109.—111.); več bo se dalo navesti, ko bomo imeli zbrane svoje pravljice in pripovedke. Prof. Popović nam je ljub znanec; mudil se je lani (1905) več tednov na Kranjskem na Bledu in v Škofji Loki ter proučeval našo književnost in naš jezik ter zastopal belgradsko vseučilišče pri Prešernovi slavnosti.

Dr. Fran Ilešič.

Šurmin Gjuro dr.: Početak Gajevih Novina. Prilog kulturnoj povjesti Hrvatske. (Preštampano iz 162. knjige „Rada“ Jugoslov. akademije znanosti i umjetnosti) 25 str. — Kdo pri nas ne bi poznal pesmi „Još Hrvatska ni propala“! Kdor pa pozna to pesem, pozna tudi duh Ljudevita Gaja, ki je l. 1835. začel izdajati svoje „Novine“ z „Danico“ ter s tem pokrenil ilirizem. Znano nam je že vobče — natančneje se nam bo še pojasnilo — s kakimi bolečinami so se porodile naše „Novice“; tudi Gajevim „Novinam“ je bil porod težak; policija in cenzura sta bili kumici-sojenici, a Gaj je bil spreten mož, ki je znal sprečiti „usodo“ ter je svojemu detetu očeval življenje. Razpravo prof. Murka v „Spomen-cvieu“ (1900) je tu popolnil prof. Šurmin osobito z dokazom, da Gajeve „Novine“ niso mogle biti drugačne, nego so bile. Vkljub vsemu utesnjevanju pa so postale glasonoše naj-sijajnejše dobe v jugoslovanski povesti, ilirizma. — Prof. Šurmin je veččak baš v tej dobi literarne zgodovine, saj nam je podal še dva zvezka „Hrvatskega prepoda“, ki se jima skoro pridruži še tretji in zadnji (do l. 1848).

Dr. Fran Ilešič.

Oratorijski koncert „Glasb. Matic“ — Bossija „Canticum canticorum“. Komplicirana razlaga svetopisemske „Visoke pesmi“ kralja Salomona v zboru cerkvenih očetov, po katerih učenju je vsa erotika te pesmi je alegorija in pa simboliški izraz za združenje katoliške cerkve s Kristusom, je dala uglasbitelju Visoke pesmi, M. Enricu Bossiju (roj. 1861 v Saló ob Gardskem jezeru, sedaj organist v Bologni), pravec, ki mu je branil izraziti erotiko besede drugače nego le ob umir-